

"שלושה בסירה אחת" (1956-1959)

יצחק שמעוני

נתחיל מן הסוף, מן הגל האחרון, השקט שלאחר הסערה.

איך הלכה ספינתי
קהל נכבד,

אתם עדים לחזיון היסטורי
הערב בשירה, בצחוק ומצהלות,
הסירה ללא הגה, מפרש ומוטורים,
יורדת סוף-סוף אל תוך המצולות.

ואין טעם לבכי,
עובדה — אין ברירה.
עכשיו כל איסטנים בעל טעם עדין,
שאי-פעם נפגע מחכמות הסירה,
יוכל לקונן בדמעות של סרדין.

כן, זה הסוף.

זאת אינה הפסקה עונתית.

כבר הגל את סיפון הסירה מלחך,

איך טובעת יפה,

איך הלכה ספינתי,

איך יא צחי, איך, איך?

(חיים חפר)

"ימי שיקגו העליזים" — 1955

ב-1955 קיבלתי מילגת לימודים בארצות הברית. אחרי פגישות מקצועיות, סיורים בתחנות, ראיונות, סמסטר קיץ באוניברסיטת U.S.C. וביקורים באולפני קולנוע — נחתתי בשיקגו. באחד הלילות, בהדרי במלון, שמעתי תוכנית שעסקה בנושאי בריאות. היה מראיין והיה צוות. כולם, פרט לאחד, השיבו ישר לעניין. הרביעי פלט משפטים שהקשר ביניהם לבין הבעיה היה מקרי לכל

ארבעה ממשתתפיה הקבועים של ה"סירה" (מימין לשמאל): שלום רוזנפלד, אמנון אחי נעמי, גבריאל צפרוני ודן בן אמוץ

היותר, ותמיד חריף או מצחיק.

כך החלה אצלי הנביטה של התוכנית — ומיד עלה בדעתי השם "שלושה בסירה אחת" בעקבות שם ספרו של ג'וזף ק. ג'רום, מהספרים המצחיקים שקראתי. למחרת, בנסיעה ברכבת לניו יורק השלמתי את הקווים הכלליים של המבנה: צוות של שלושה משייכים לשאלות קצרות, אלמנטים של אילתורים מוסיקליים וספונטניים לשם גיוון, ואורחים בלתי שיגרתיים.

השנה 1955. רשות השידור עוד נקראה שירות השידור והיתה חלק ממשרד ראש הממשלה. המנכ"ל היה טדי קולק. גל אחד. לא גל א', לא קול המוסיקה, לא רשת ג', ואף לא הגל-הקל... ולא יום שידורים מלא ורצוף.

ההריון נמשך חודשים מספר. לצוות "הסירה" נקראו הסופר הירושלמי יהודה האזרחי ושותפי ל"חידון המוסיקלי" אלון שמוקלר. בפברואר 1956 נערכה ההקלטה הראשונה בפני צוות סטודנטים באולם בית הלל בירושלים. "מעריב" הקדיש לה מספר שורות:

"שלושה בסירה אחת" היא תכנית בידור מצויינת. שתי הצוותות שהשתתפו במשדר, הערוך על ידי אלון שמוקלר ויחצק שמעוני, עמדו על רמה גבוהה מאד. מארק לברי אילתר אילתורים על חמשה תוים, בסגנונות שונים ובצורה משעשעת. אהרון אמיר חיבר פזמון בן שמונה שורות על הנושא "בת הספר"; לברי חיבר לו במקום מנגינה ולהקת מנגנים עם הזמרת רוזה סנדר הכינה אותו במקום לבצעו. במשך כעשר דקות עסק הצוות השני (העתונאי גבריאל צפרוני, המבקר אחינעמי ואיש הרדיו נקדימון רוגל) במתן תשובות עליזות לשאלות עליזות. בינתיים הושלמו ההכנות המוסיקליות, התוים נכתבו, השיר החדש שנוולד זה עתה, בוצע ובסיום התכנית השתתף בבצועו גם הקהל, שלמדו יחד עם המאזינים.

איש מאתנו לא צפה ש"הסירה" תזכה להצלחה עצומה תוך זמן קצר. לפני שהעתונות תעיד עלינו, ולטובת מי שלא ראה ולא שמע, הנה דוגמאות מספר לשאלות ותשובות:

מצבות

המצבה על קברו של

— דרווין

כאן קבור האיש שעשה ממנוקי — ביזנס דן אלמגור

המצבה על קברו של

— ויליאם שיקספיר

ויליאם שקספיר, דרמטורג. נולד בסטרטפורד — נקבר ב"אהל" שמואל אלמוג

המצבה על קברו של

— הרשלי אוסטרופולר

קברתם עוד בדיתה טובה אמנון אחינעמי

המצבה על קברו של

— דון ז'ואן

כאן מונח דון ז'ואן, הפעם — לברו פה נקבר ספרדי טהור, לאו דווקא מן האנוסים

מה אמר?

מה אמר התליין לקורבנו?

חביבי, נגמרה הקריירה שלך כבלתי תלוי דן בן אמוץ

מה אמר החינוק לבייבי סיטר?

לא סיר בישול... אין דבר, כבר לא צריך... דן בן אמוץ

מה אמר הרופא לחולה?

עכשיו אתה בריא ו... שלם! שלום רוזנפלד

מה אמר העץ לכלב?

אתה מוכרת גם להישען עלי? דן בן אמוץ

מה אמרה הלירה הישראלית לשר האוצר?

כסה אותי! שלום רוזנפלד

אל תדחוף, אני ארד בעצמי דן בן אמוץ

מילון למושגים שימושיים

אפס

אין תחת אין גבריאל צפרוני

אמבולנס

שגר-פגר צחי שמעוני

בזכוז זמן

להזמין חברה לחדר ולשאול אם היא רוצה קודם קפה דן בן אמוץ

כמהלך התוכניות הראשונות ("בית הלל") גובש רוב הצוות המשתתף: שלום רוזנפלד, דן בן אמוץ, גבריאל צפרוני, אמנון אחינעמי, שמואל אלמוג, נקדימון רוגל, חיים חפר, שאול ביבר,

אחי נעמי, רות בונדי וגבריאל צפרוני ישבו ללא מתיחות ניכרת לעין במרכז הבמה. חיים חפר, משה וילנסקי ורמה סמסונוב נכנסו ויצאו כפעם בפעם...

לפני שנדגים מקצתו של הומור זה נציין כי לרשותו של שלום רוזנפלד, שהיה חולה, [אותו ערב] הועמד מיקרופון מיוחד [בביתו] שאיפשר לו להשתתף במתרחש ממש שכאילו היה נוכח במקום. ברגע מסוים התפתחה בינו לבין "צחי" מעין שיחה פרטית (כך למדנו, כי היו לו שלום אורחים באותו ערב). הדבר הוסיף נופך של "משפחתיות" לכל העניין. יתרה מזו: הוא סימן את התקדמותו הטכנית והתרחבות האמצעים של "קול ישראל".

האזנת שיא

מעבר התוכנית לאולמות גדולים יותר איפשר נוכחות של קהל גדול אבל גרם, במידת מה, לאיבוד האינטימיות הסימפטית. במהלך שלוש שנות הפלגה הגענו אל ימק"א ואדיסון בירושלים, אוהל שם בתל אביב, האודיטוריום בחיפה, מכון ויצמן למדע ואפילו היכל התרבות בתל אביב ובנייני האומה בירושלים. מוזר היה לראות קהל אלפים נלהב שלפניו על בימה חשופה ליד שולחן או שניים ישובים ארבעה עד שישה מכוכבי התוכנית. לצידם תמיד פסנתר ושניים שלוש כלים נוספים לליוי מוסיקלי זה הכל.

בתוכנית היו כמובן לא מעט רגעים "מתים" והרבה תשובות לא מוצלחות שנופו בעריכה. העריכה, ביד אכזרית, היתה גם היא מסודות הצלחתו של השידור. יש שהעדיפו להאזין לתוכנית ברדיו, שם הקצב מהיר-עד-דוגש והכדיחות באות זו אחר זו.

"הסירה" גילתה גם כשרונות חדשים כמו צדוק סביר אמן התיקוים, או פרץ הררי מאפיקים ששרק במספר קולות ובו זמנית חישוב חישוכים.

בשעת השידור בשבת וכיום חול היתה האזנת שיא, בעיר ובכפר. בעצם, בכל מקום.

סיפר העתון "למרחב" בשתי הזדמנויות ב-1959:

סיפר לי ידיד אחד: ביקרתי באחד הקיבוצים בגליל העליון. הרציתי על השירה העברית הצעירה.

קהל בן עשרים-שלושים חברים הקשיב לי בחדר הקריאה של המשק. חלקה הראשון של ההרצאה הסתיים. היתה הפסקה של מספר דקות.

בהתחדש ההרצאה מנה הקהל עשרה אנשים בלבד.

???

רכז תרבות במשק הסביר לי: נותנים כעת שידור תוזר של "שלושה בסירה אחת". כן, זו אחת התוכניות המוצלחות ביותר שהצליח "קול ישראל" להגיש לנו. הייתי עד לראשיתה בעוד כינוה "חתול בשק". לאחר-מכן הלכה והשתפרה והיתה

אחרון אמיר, עדה בן נחום, דן אלמגור ורות בונדי. עם השנים נותרו בזכרון רבים, כך נדמה, בעיקר שמותיהם של דן בן אמוץ, שלום רוזנפלד, גבריאל צפרוני ואמנון אחינעמי.

בתחום ההלחנה במקום והאילתור הופיעו ב"סירה": פרנק פלג, משה וילנסקי, נעמי שמר, מאיר הרניק, גארי ברתיני, יצחק גרציאני, מל קלר, משה ברנט, נפתלי אהרוני, מרק לברי, יחזקאל בראון, ג'ו עמר, חיים אלכסנדר, רוברט סטרר, רביעיית מועדון התיאטרון, קרל סלמון ואחרים.

"אחד המישדרים המעניינים בעולם"

התוכנית זכתה לעתונות אהדת במיוחד. שתי דוגמאות:

"אחת מתכניות הראדיו הפופולאריות ביותר בישראל, ואחד המישדרים הרעננים והמעניינים ביותר בכל העולם" – כך מגדיר מבקר השידורים של "ניו יורק הראלד טריביון" את התוכנית "שלושה בסירה אחת". "רוב התשובות, הניתנות לפי השראת הרגע", כותב ג'והן קרוסבי, "הן הרבה יותר מבדיחות. והן ניתנות על כל דבר שאפשר להעלות על הדעת, ובכלל זה נושאים רציניים למדי כגון פוליטיקה, אנרגיה גרעינית או הספוטניקים." "על אחד מאנשי הצוות – מלחין – מטילים לחבר תוך זמן קצר קונצ'רטו, ובאותו זמן על המשורר שבצוות לחבר שיר ההולם את המנגינה..."

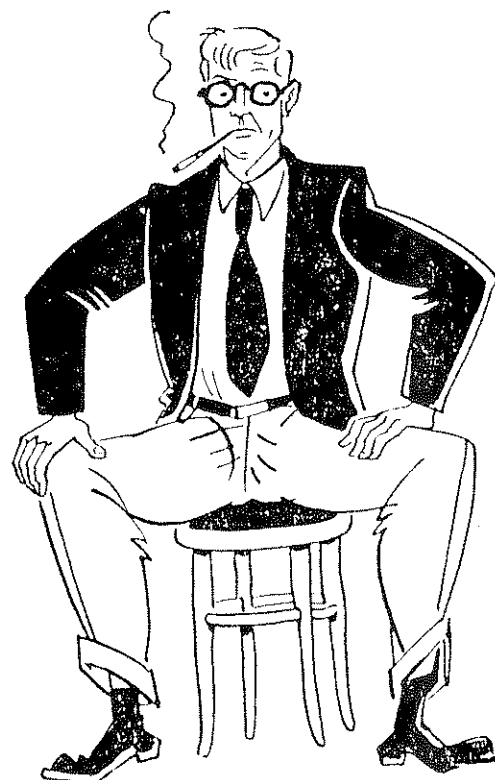
התוכנית מבוצעת לפני קהל סטודנטים, שאינם מהססים ליתן ביטוי לבוז, כשאינם מרוצים מתשובה, והיודעים להביע בתשואות סוערות את הסכמתם", כותב קרוסבי.

("מעריב")

השבוע העתקנו את מושבנו מהכורסה הנוחה שליד מקלט הרדיו וישבנו ערב שלם על כסא מושאל שעלה בידנו להציב בצידי הבמה של אולם "אוהל שם" בתל אביב, שמעליה נערכה הקלטה פומבית של תכנית הבידור "שלושה בסירה אחת".

הפתעה ראשונה, בהגיענו למקום – הקהל הרב שמילא את האולם עד אפס כסא. הפתעה שנייה – הרכב הקהל.

היו כאן, ליד נערים ונערות, תעשיינים בני 70, וכן מורים ומורות, שחקני תיאטרון, קצינים, פקידים ושאר אזרחים מלובדים מכל השכבות. ממראהו המעורב של האולם אפשר היה להסיק בין היתר כי צמאון הקהל לבידור קל אינו בא על סיפוקו השלם מעל בימותינו הסטיריות. הכל בהופעה פומבית מוקלטת זו התנהל בחפשיות צברית, "בלי בעיות", באוירה של אילתור. אך ברור היה, כי יצחק שמעוני וחבריו לסירה שולטים יפה במלאכתם וכי בטחונם לא בא מתוך "לא אכפתיות" אלא מנסיון רב שצברו. דן בן אמוץ, אמנון

משתתפי ה"סירה", ברישומיו של יוסי שטרן, כפי שהופיעו בשלושת ספרי "שלושה בסירה אחת" (לפי כיוון השעון): אהרן אמיר, שלום רוזנפלד, יהודה האזרחי, גבריאל צפרוני, דן בן אמוץ, יצחק שמעוני

לפופולרית, לחיה, למבוקשת.
 "שלושה בסירה אחת" – ואף אחד בתדר האוכל...

תכנית הרדיו "שלושה בסירה אחת", המשודרת לעתים מזומנות בשבתות בשעה 11:30 בצהריים, מעוררת את רוגס של עובדי המטבח וחדרי האכילה בקיבוצים. מדוע?

מסתבר כי איש מחברי הקיבוצים אינו מוכן לוותר על תכנית זו, אפילו אם יחכה לו בתדר האכילה עוף צלוי, וכך נשארים חדרי האכילה ריקים עד לאחר 1:30, והעובדים מוכרחים "להזיע" שעה יתירה, כשכולם "משתפכים" לחדר האכילה בבת אחת...

דן בן אמוץ מספיד את עצמו

בין מרכיבי ההצלחה של "הסירה" יש לכלול גם את גווני ההתבטאות של הצוות:

שלום רוזנפלד – קצר, ענייני, חדשתי.

גבריאל צפרוני – סימנים של הומור יהודי.

דן בן אמוץ – הווי, דמויות עממיות, גישה משחקית.

לאמנון אחינעמי הודבק התג של "חפש את האשה".

כל משתתף הוסיף תבלין לטעמו.

אין ספק שהומור משוחרר וחריף כזה (גם בהתאם לנאיכיות היחסית של הזמנים ההם) לא היה קיים קודם לכן. התיאטרונים הסאטיריים של פעם ("המטאטא" ודומיו) התבדחו בעיקר על חשבון המנדט והבריטים.

השלב הבא בהתפתחות נתיב ההפלגות כלל קטעי סולו של הצוות. כאן הצטיין במיוחד דן בן אמוץ בהספד על עצמו, בקללות לפי מקצועות או איך מספרים בדיחה ("ירצו – יאכלו").

נביא כאן קטע כזה, משל שמואל אלמוג:

דף מתוך יומנה של סטודנטית שנה ראשונה

יום א':

חצות. היום נכנסתי להיכל המדע. היה קר נורא. לבשתי את הראפל-קוט החדש שלי, זה לא עזר. חבל. הוא שיק. מעיל פאזנטטי. אני חושבת, שאני כבר אף פעם לא אהיה רובינה או מרילין מוגרו, אני פשוט יותר מדי מדעית בשביל זה.

מוצאי שבת:

שבוע שלם לא כתבתי בך, יומני הקטן שלי, אבל אתה ככל זאת החבר היחיד שנשאר לי בעולם. יוסקה נסע לשבת לאמא שלו. אני שונאת אמחות.

יום א':

היום באתי בברית הפילוסופיה. לעולם לא ארצה להיות אחת רחמניה או אלברט שוויצר, או משהו כזה. אני משתגעת אחרי

פילוסופיה. זה נורא מסובך, אבל אוסקר יסביר לי הכל. בלבי אני כבר קוראת לו אוסקר, אף על פי שהוא בכלל לא הסתכל עלי, ושמעתי שיש לו אשה ושבעה ילדים קטנים ואהובה וכלב. אבל הוא מוכרח לשים לב אלי. הלילה לא אעצום עין, אקרא את כל כתיבי סוקרטס, מהתחלה ועד הסוף. נראה איזה עיניים הוא יפקח מחר, כאשר אתחיל לשאות אותו שאלות. שיידע שאני לא רק אשה, אלא גם אדם חושב.

יום ב':

השעה 3:00 אחה"צ. יורד גשם. בעלת הבית שלי, הקמצנית המנוולת, לא נתנה לי תנור נפט וההסקה המחוורנת לא עובדת והעולם אפור. השמיים בוכים ואני רוצה להתאבד. אני חושבת שאולי עוד אספיק להצגה יומית.

בערב:

יוסקה היה פה כשהייתי בקולנוע. אני מתעבת אותו. שנה שנייה סוציולוגיה – אז מה הוא כבר חושב לעצמו? אני מכירה בחורים שלומדים כבר חמש שנים סוציולוגיה, ואפילו עשר, אבל הם בני אדם. הם לא לומדים בשביל לגמור. הם סטודנטים נצחיים, הם מתעבים את התואר ואת הקריירה. הם לא זולים כל כך, ולא מתנפחים. אבל הוא היה יכול לפחות להשאיר פתק, או לטלפן אחר כך, או משהו, אני לא יודעת בעצמי מה. אני בעצמי אשמה. לא הייתי צריכה ללכת לקולנוע. הייתי צריכה לחכות לו בבית ולא לתת לו לברוח לי מתחת לאף. אני חושבת שאגש לשולה, הוא בטח אצלה.

יום ג':

שולה, שולה, שולה. הבחורה הזאת חושבת שהיא חתיכה. באה לאוניברסיטה רק בשביל לצוד, ושההורים שלה לא יראו אותה. אני לא מבינה הורים כאלה. בלב הם רוצים שתתפוס תחן, אבל בעיניים לא נראה להם לראות את זה. ההורים שלי הם אחרים לגמרי. הם מודרניים יותר. אמא צדה ואבא צד ואותי הם משאירים בצד.

יום ה':

היום לא אכלתי כלום. אני שונאת לאכול. כל היום שחיתי נס קפה. נס קפה זה החלום שלי. זה וארכיאולוגיה. ארכיאולוגיה זה בכלל מקצוע נהדר. אני חושבת שאם לא אהיה ארכיאולוגית אז בטח אשתגע. לא אכפת לי כלל אם אפילו אתחתן עם ארכיאולוג, ואז נתפור ביחד. אני מכירה בעצם המון זוגות שחופרים ביחד. הם כל הזמן נמצאים שבע אמות באדמה וחופרים עד הקבר.

יום ו':

אני נוסעת הביתה קצת להתפנק אצל אמא. הכל נמאס. נמאס לי הסוקרטס הזה והפרופסור אוסקר האידיוט. אינני יכולה להבין איך יכולתי להעריך אפס כזה. זה נורא שפל, אבל פילוסופיה זה בכלל לא בשבילי. נמאס לי לכתוב כל היום הרצאות במחברת. אני יותר מדי טובה בשביל זה. אני עוד מסוגלת לחשוב ולאהוב.

בשבוע שעבר על גלי הויכוח בכנסת על תקציב משרד ראש הממשלה ונתקלה בסער, אשר כמעט הטביע אותה. אמר ראש הממשלה בקריאת ביניים: "אקבל סטנוגרמה מתכנית הסירה; ואם אמצא בה מה שסיפרו לי, הדבר יושלך, ייזרק!" "אני מודה לראש הממשלה על הערה זו", השיב חבר הכנסת אריה בהיר מסיעת מפא"י אשר קודם לכן טען: "תכנית זו אינה מוסיפה לחינוך הילדים ובני הנוער שלנו, ואף אינה מוסיפה למבוגרים..."

אולם חבר הכנסת אהרן גרינברג, מן הסיעה הדתית לאומית, לא הסתפק בהערות אגב. בהתרגשות רבה, ובדיבור מהיר, כפי שנוהגים בני הישיבות לקרוא דברים העלולים להחטיא, קרא: "ישנן לשירות השידור גם עבירות ב'קום ועשה' והן גובלות עם שערוריה ממש. כוונתי לכל ניבול פה שמשמיעים מדי פעם ב'קול ישראל' המסאבים ומטמאים לבות המאזינים לראדיו, ביניהם נוער וילדים.

"ל'קול ישראל' בירושלים יש כמה תכנית בידור, ואחת מהן, 'שלושה בסירה אחת', מין מושב לצים של בדחנים מקצועיים, מקבלי שכר כמובן, המתחכמים בפומבי כדי לבדר את הבריות. אחד שואל שאלות של הבאי ואחרים משיבים תשובות של הבאי.

"אם נביא בחשבון שלתכנית כזאת מאזינים גם נוער וילדים שלא חטאו - הרי נקל לשער מהי התודעה הפדגוגית והתודעה האסתטית ש'קול ישראל' מעניק להם... הנייר היה מסמיק (ותהיו בטוחים שחכמות פסולות אלו יועלו גם על הנייר ויראו אור בכרך השלישי של חכמת בני סירה, לאחר ששני הכרכים הראשונים הופצו באלפי טפסים; לסחורה זו של בדיחות זולות ושל ניבול פה יש תמיד קופצים) אילו הבאנו קצת מדברי ההבאי והגסות הנשמעים בכל התכניות". ובחוש הומור סיים את דבריו על תקציב משרד ראש הממשלה במלים: "משום כך תבין שאיננו יכולים להצביע בעד 'שלושה בסירה אחת'."

קטע מפורסם של דן בן אמוץ עסק בקללות לפי מקצועות לנהג: שיקח אותך טרפיק, נבלה קטנה שכמוך! שתירדם בקסטל ותתעורר בהרסה. שיצא לך גריו מהאזניים, שתידלק לך על המקום בדלקת הריאות, טרנטה שכמוך!

חתיכת טייר מפונצ'ר, הלואי שתעשה אקסירנט בזמן הטסט ותשלם פיצויים כל ימי חיך לטסטר. לרופא השיניים: שיעקרו לך את השיניים עם טרקטור. שיקרחו לך חור במקדחה חשמלית שמעבירה זרם. שיעשו לך סתימה באף ושיקדחו לך בשיניים עם קומפרסורים של מחלקת עבודות ציבוריות. שיכניסו לך את גשר הירקון בין השיניים.

גלים גבוהים או סכנת שיטפון?

היו בתוכנית ביטויים חריפים לזמנם והיו נושאים שהרגיזו יותר מאיש אחד. כמיוחד - בתחום שבינו לבניה, עקיצות לעובדי ציבור, נושאים פוליטיים והלצות על חשבון הווי חיים דתי.

היום הכל נראה ונשמע תמים ביותר, אבל אז סערו הגלים ועד הכנסת נשמע קולם. הצוות שלנו היה איתן וזכה בגיבוי ההנהלה.

וכך, בין השאר, השתקף הדבר בעתונות:

בדיחה קלוקלת

ברצוני להעיר שתי הערות של חלק של התוכנית "שלושה בסירה אחת", שהוגשה ביום שבת 16.3.

1. בחלק הסאטירי, הוראות לתיירים על הכלכלה הישראלית, מסר אחד המשתתפים בתוכנית על הפקידים סוד 803, כלומר: פקידים ממשלתיים הבאים למשרד בשעה 8, עושים אפס והולכים בשלוש, סה"כ 803.

זו, לדעתי, בדיחה שאפשר להשמיע אותה במסגרת של חבורה מצומצמת אבל אי אפשר לשדר אותה מעל גלי הראדיו. זה כמה פעמים, שהתכנית הזאת מרשה לעצמה לספר בדיחות קלוקלות ע"ח פקידי הממשלה, אבל הפעם עברו את הגבול. מחברי התוכנית חייבים לשמור על מסגרת ואסור להם לפגוע בגסות כזאת בציבור המתקיים מעבודתו (אמנם עבודה רוחנית) ובחלקו הגדול משרת נאמנה את הציבור והמדינה. יש מקום לכך שאיגוד עובדי המדינה והמחלקה לאיגוד המקצועי של ההסתדרות יתערבו ולא יניחו להשמיע ציבור המתקיים על עבודתו...

א. פלקט, חדרה

("דבר")

"שלושה בסירה"

- על גלים של קצף "הסירה" של שירות השידור שטה לה

פקידים בכירים נפגעו מתכנית רדיו

האם יש לנו חוש הומור מפותח או לא?

בשאלה חשובה זו יתחבטו בקרוב אנשי ציבור חשובים בירושלים: עורכי דין, שופט, סופרים, עתונאים, עורכי תכניות ברדיו ועובדי המוסדות הלאומיים. הכל באשמת השידור האחרון של תכנית הרדיו הפופולרית "שלושה בסירה אחת", שנכתבה, כרגיל על ידי הסופר יהודה האזרחי, המוצא לכל תכנית צורות חדשות של שאלות המעמידות במבחן את חוש ההומור של הצוות, להנאת המאזינים. "כדרכו בקודש" הכניס האזרחי לתכנית האחרונה צורה חדשה של שאלות: על הראשונה מקבל איש הצוות המשיב תשובה מוכנה מראש ואילו על הנותרות עליו להשיב כשכל תשובה צריכה להיות מפולפלת יותר מהראשונה.

התוצאה ממשחק שאלות אלו: ארבעה פקידים בכירים של מוסד לאומי חשוב הגישו תביעה משפטית נגד האזרחי, יצחק שמעוני, והעתונאי ג. צפרוני (חבר הצוות) בטענה, כי אחת התשובות פגעה בהם קשה מאוזר ושם נאמר, כי עובדי המוסד (בו הם עובדים) הנם פריטים...

נקודת הכובד של המשפט תהיה, כנראה: האם יש מקום להפגע מתכנית בידור המבוססת על הומור וסאטירה? אגב, מחבר השאלות עצמו, יהודה האזרחי, עובד באותו מוסד לאומי, יחד עם מגישי התביעה נגדו.

(ידיעות אחרונות)

ניבול פה ב"קול ישראל"

שאלת המנחה היתה: משפט הפותח במלים "זה לא הולך"...

והתשובה: "זה לא הולך" – אמר והתחיל להתלבש"...

ואני בשמעי את התשובה חשבתי: לכך אין צורך בכשרון ספרותי או בכשרון כלשהו. תשובה כזאת יוכל לומר כל שיכור גס רוח, שיצא מבית מרזח – אם אך יתנו לו מקום בשידורי "קול ישראל"...

כן רבותי, המדובר בתכנית "שלושה בסירה אחת", ששמעתייה בשבת שעברה. למען האמת, לא כל היושבים בסירה גילו גסות רוח. אך התשובה הנ"ל לא היתה פנינה יחידה באותה תכנית, שישודה "בטון מזויין". היו שם "קללות לפי מקצועות", ובתוכן סדרת קללות מיוחדת של "תלמיד כלפי מוריך" – זוועה אחת גדולה ונוראה. והילדים ששמעו קללות אלו ודאי חשבו בתמימותם כי זה מאוד "חברה'מאני" וכי כדאי לעשות עוד "קניצים" כאלה כלפי המורים...

הוגד לי כי השידור ששמעתי הוא "חוזר" – כלומר הוא כבר שודר פעם, ומכיון ש"מצא חן", שידרוהו שנית (ואולי שלישית?...). ועוד הוגד לי כי יש משפחות, שסוגרות את הרדיו, לבל ישמעו הילדים את התכניות האלו.

אני כשלעצמי, כשהגיעה התכנית לפזמון "הבטן... הבטן... הבטן..." לא יכולתי עוד לשאת את חוסר הטעם, קמתי ויצאתי מן החדר, שבו פעל מכשיר הרדיו. והאיש הצעיר שישב באותו חדר ליווני בהערה אירונית: "מה יש? הרי זה שידור מטעם ממשלת ישראל"...

ואני שואל: הידוע לממשלת ישראל מה עושים בשמה? האם מאזינה היא לתכניות אלו? היש פיקוח על כך, שלא יהיה ניבול פה ב"קול ישראל"? כי אם לא יהיה פיקוח – עלולים הכשרונות הצעירים האלה להדרדר בלי כל רסן לתהום ההפקרות.

("דבר")

את נתן אלתרמן הרגיזה אחת ההלצות בנושא קללות לסופרים. ב-1 באוגוסט 1958 פירסם ב"דבר" את הטור השביעי הבא, המובא להלן תוך קיצורים:

על אחת הבדיחות מתכנית השלשה בסירה כאשר כל העם מקטנם עד גדולם מוכנים מקלטם, ובהמיה אדירה נמלאים צהריהשבת מקולם, – וידעת, אחי, זו שבת סירה. את העיר ממלא נצוחם של קולעי – התשובות הפורצות ממקלט החלונה, ואנחנו, שמחים, ברהובות נהלך כי חכמות מסביבנו בתוך תרנה.

לא, איני מזלזל בה בזאת התכנית החיה ושוצפת, אפילו המום הטבוע בכל התכדחות סיטונית כנראה לא נטפל לה, בה אין שעמום. ולא פעם ראיתי קשישים וקטינים מחיים את שיחם בשנינה ובבדיחה ממבחר הפנינים ומבחר השנינים ששמעו. ההומור הוא מצרך לא שכיח.

בקצור, לא הייתי נטפל כאן אל טיב שדורי התכנית, לדבר במ סרה. ביתוד מאחר שבעצם שמעתים בנקר רק מפי השמועה. במסירה. אף אמרתי: הרדיו סופו להבדיל – ומה קל הדבר! – בין הומורוזהב-פרים ובין קצף-הבליל הצריך להפעיל באופן רק קצת-טעם חוג מספרים.

גם מספר תוכניות במהדררה אנגלית בהשתתפות אנשי ציבור ועיתונאים. הוצאנו לאור שלושה ספרים, שאת כולם עיטר הצייר הירושלמי יוסי שטרן.
למה תמו ההפלגות?
האם כוחות מלמעלה טיבעו אותה?
הסיבה האמיתית פשוטה וטבעית.
מרבית חברי הצוות חשבו שכדאי לחדול לפני שהסירה תטבע בשיגרה הגדולה.

מוטב, אמרו, שיזכרו אותה בשיאה.
ואמנם, חשבנו, קיבלנו וסגרנו.
תודשים מעטים אחרי ההפלגה האחרונה השקתי יחד עם מאיר הרניק סידרה חדשה — "בכל המסיבות". כל תוכנית היתה בנויה סביב נושא: "מסיבת עיתונאים", "מסיבת גנבים" ועוד. הרעיון המרכזי היה להכין צוות צעיר, חדש ורענן, להפלגות חדשות של "הסירה", אך זה לא קרה. מתוכניות אלה זכורים שני פזמונים: "המורה לזמרה" ו"שיר הפטנטים".

לאחר שנים ניסו אחרים בתוכניות שונות לתקת את פטנט "הסירה". ההצלחה היתה לכל היותר חלקית.

לאורך השנים הוענק ל"סירה" מקום של כבוד בשדה התרבות הישראלית. אנו נסיים בהבאת קטע מהעתון "דבר" מיולי 1959, המברך את תרומת "קול ישראל" לתרבות שלנו:
במבט לאחור אפשר בהחלט לקבוע כי "שלושה בסירה אחת" היתה אחד משיאי השידור הרדיופוני. כי מי שיבוא לסכם את התרומה המקורית שתרם הרדיו הישראלי לעיצוב תרבותנו בעשור הראשון יתקשה למצוא לכך ביטוי רחב או חשוב יותר מתכנית "שלושה בסירה", חידונו של שמואל רוזן והחידון המוסיקאלי משכבר הימים. לאלה, כמובן, יש להוסיף את הקריאות בתנ"ך כתרומה בעלת משקל וייחוד, ואת הקונצרט השבועי של תזמורת "קול ישראל". ודומה כי בזאת תמה היצירה המקורית בה העשיר הרדיו את הנוף התרבותי שלנו.

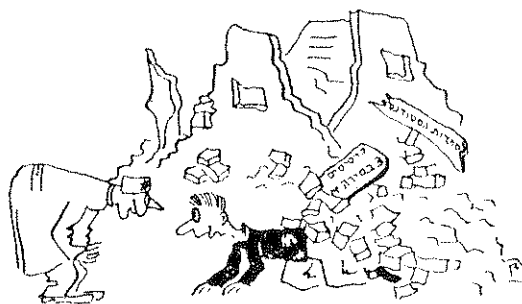
אך הגה ביום קיץ לוהט ועלפה
הגעתי לפתע בדיחה-מבדיחות.
לכאורה לא כלולה היא בתחום נבול-פה.
אבל תחום התפלות הוא עגום לא פחות.
אין אולי לרקדק עם הכמת-שעת-דחק...
אך כיון ששררה היא באי-יד מוחקת,
לא נחטא — הלא כן? — לכללי המשחק
אם נדאג שלא תהא היא בלבר השוחקת...

וכיון שאותה הבדיחה במחי יד
הפכתי מצבט-עקיפין ומקל
לפגיעה בסופר וחבר, באחד
העזים וברוכים בסופרי ישראל, —
וכיון שבדיחה מסוג הלזה
מעוררת פשוט כמין חשק-ולרה
לנער מנה הוצץ, הריני עושה
אף בלי להרהר אם שוה היא בטרח..

ותהיה נא זו גם הזדמנות להעיר
כי כיון שאנשי הסירה השנונים
מדי פעם כובשים את מרחב האויר
בפקחות שגליה אינם בינונים, —
כן, דוקא משום כך צריכה הסירה
שבעתים לשמר את עצמה, תוך השפך
מאותן החכמות שמהן אוריא
דארצנו איננו מחכים, כי להפך.

למה סגרנו את התוכנית?

במהלך שלוש העונות של הפלגות "הסירה" היא שימשה בסיס למשחקים חברתיים במסיבות ובנשפים, והחלו חיקויים שלה. היו

- אבל היה כדאי! השגת כרטיסים!

השגת כרטיסים לאחת מהופעות "הסירה" נחשבה למבצע שלם. כאן, קריקטורה על שער ביטאון אגודת הסטודנטים בירושלים